

Nepnieuws, echte gevolgen

Het voorbije jaar kende de Verenigde Staten een ware infodemie, waarbij verschillende stromen van nepnieuws samenkwamen. ETION sprak met Cindy Otis, ex-CIA analiste en experte in desinformatie, tijdens de eerste sessie van de gloednieuwe online reeks ETION's Flight to the Future.

TEKST: HANS DIELS
FOTO'S: BELGA IMAGE & GF

CINDY OTIS, EX-CIA ANALISTE EN
EXPERTE IN DESINFORMATIE

Zo was/is er de samenzweringstheorie QAnon die claimt dat een geheim kabaal van satanische, kannibalistische pedofielen een kindermisbruiknetwerk uitbaten en plannen smeden tegen toenmalig president Donald Trump. Deze theorie werd dan weer gevoed door Trumps desinformatie over zijn verkiezingsnederlaag. De QAnon-aanhangers waren ervan overtuigd dat Trump gewonnen had en zich aan het voorbereiden was voor de 'Storm', de dag van de afrekening waarop Trump duizenden leden van dat kabaal zou arresteren en laten executeren. QAnon bouwt verder op de 'Pizzagate'-theorie die viraal ging tijdens de verkiezingscampagne in 2016. Die theorie claimde dat de gelekte mails van John Podesta — Hillary Clintons campagnemanager — gecodeerde berichten bevatte die belangrijke Democraten linkten aan een netwerk van restaurants waar kinderen werden verhandeld en misbruikt.

Echte gevolgen

De gevolgen van nepnieuws en bewuste desinformatie zijn niet louter online te

vinden, maar kunnen ook in de echte wereld gevolgen hebben. Verschillende restauranthouders die gelinkt werden aan 'Pizzagate' werden lastiggevallen. Op 4 december 2016 stormde de 28-jarige Edgar Maddison Welch het pizzeriarestaurant Comet Ping Pong binnen en schoot met zijn geweer op een gesloten kast, in de overtuiging dat de misbruikte kinderen daarachter verstopt zaten.

Op 6 november verenigden groepen die de verkiezingsuitslag betwisten, QAnon-gelovers en aanhangers van andere extreemrechtse theorieën, zich in hun aanval op het Amerikaanse Capitool in Washington DC.

Van alle tijden

Nepnieuws is van alle tijden stelt Cindy Otis. In haar boek *'True or False - A CIA Analyst's Guide to Spotting Fake News'* (MacMillan, 2020) geeft ze voorbeelden hoe desinformatie gebruikt werd doorheen de geschiedenis, van de tijd van Ramses II, de Franse monarchie in de 17^e eeuw, tot de Amerikaanse 'founding fathers'.

Heel vaak gebruiken desinformatiecampagnes het feit dat veel mensen ontvankelijk zijn voor nepnieuws om hun boodschap te versterken. Zoals Trump gebruik kon maken van het nepnieuws dat al gegroeid was over Hillary Clinton op de website 4Chan, wordt nepnieuws vaak geïnstrumentaliseerd om bepaalde belangen te dienen.

Mark De Maanlander

Maar de laatste jaren is er iets veranderd. De verspreiding van *fake news* is geëxplodeerd. Eerst door de evolutie in de informatie- en communicatietechnologie die mensen over heel de wereld met elkaar verbonden heeft. En daarna door de komst van de sociale media die van iedereen niet enkel een ontvanger maar ook een potentiële zender hebben gemaakt.

Vroeger moest je als aanhanger van een samenzweringstheorie je boodschap fysiek gaan verspreiden. Lezers die in de jaren negentig regelmatig op café zaten in een Vlaamse studentenstad kennen zo ongetwijfeld 'Mark De Maanlander', een fantast die claimde dat de maanlanding nooit had plaatsgevonden en daar maar al te graag 'de bewijzen' van toonde in studentcafés. Mark moest daar wel heel veel moeite voor doen en Vlaanderen rondreizen. Nu kunnen de Mark De Maanlanders van overal ter wereld elkaar vinden op het net, elkaar versterken in hun gelijk, nieuwe adepten vinden en hun theorieën gemakkelijk verspreiden zonder hun toetsenbord te verlaten.

ETION's Flight to the Future

Zeven keer per jaar vertrekt ETION's Flight to the Future op reis naar de toekomst. We gaan in gesprek met sprekers van over heel de wereld die ons een blik geven op wat er ons te wachten staat. Op 2 april spreken we met Steve Hoffman, een venture capitalist in Silicon Valley, notoir serie-ondernemer en bestsellerauteur, die alles weet over de toekomst van Brain-Computer-Interfaces (BCI).

En op 7 mei is het de beurt aan Prof. Erik Brynjolfsson, directeur van het Digital Economy Lab en bestsellerauteur. Door zijn research naar het eindeloze potentieel van technologische revoluties behoort hij tot de meest invloedrijke toekomst economen ter wereld.

Voor meer info: kijk op www.etion.be of scan de QR-code.

“Er zijn handige ondernemers die van de verspreiding van nepnieuws hun businessmodel hebben gemaakt.

Algoritmes

Daarbovenop komt nog dat de algoritmes van de sociale-media-giganten, die gericht zijn op het verhogen van het aantal clicks, de verspreiding van dergelijk nieuws bevorderen. Nepnieuws is vaak sensationeler dan genuanceerder echt nieuws en wordt dus veel sneller doorgestuurd en daarvoor beloond door de sociale-mediagiganten. Want hoe meer een bericht wordt aangeklikt, becommentarieerd en doorverwezen, hoe meer mensen het in hun stream te zien krijgen en hoe meer het zo weer verder verspreid geraakt.

Businessmodel

Los van de groepen die belang hebben bij de verspreiding van nepnieuws — zoals Trump die belang heeft bij de verspreiding van twijfel over zijn verlies — zijn er handige ondernemers die van de verspreiding van nepnieuws hun businessmodel hebben gemaakt.

Berucht zijn ondertussen de Macedonische jongeren die een belangrijke rol speelden in het maken en verspreiden van nepnieuws. In het Macedonische dorpje Veles, met minder dan 44.000 inwoners, waren meer dan 100 pro-Trump websites gevestigd. De jongeren maakten deze websites niet om ideologische redenen — ze produceerden tenslotte ook anti-Trump nepnieuws — maar puur voor het geld.

Ook in de VS stapten slimme ondernemers in de nepnieuws-business. Libery Writers News, een website gemaakt door twee personen, ontving \$10.000 tot \$40.000 per maand uit advertenties door de verspreiding van nepnieuws.

De toekomst

Wanneer het over de toekomst van nepnieuws gaat, wordt vaak verwezen naar *deep fakes*, extreem-realistische nepvideo's die men kan maken van bekende personen en waarin je hen zaken kan laten zeggen die ze nooit gezegd hebben.

Cindy Otis ziet het grootste gevaar in de toekomst echter elders. Voor het maken van *deep fakes* is nog steeds heel wat technische kennis nodig en dat is niet voor iedereen weggelegd. Zij ziet een grotere bedreiging in de verspreiding van allerlei apps die het voor Jan Modaal mogelijk maken om video's en beelden heel eenvoudig te manipuleren. Hoe makkelijker beeldmanipulatie wordt, hoe gemakkelijker nepnieuws zich zal blijven verspreiden. ■